

Krysstabell – ikke kontingenstabell

SPRÅKSPALTEN

STIAN LYDERSEN

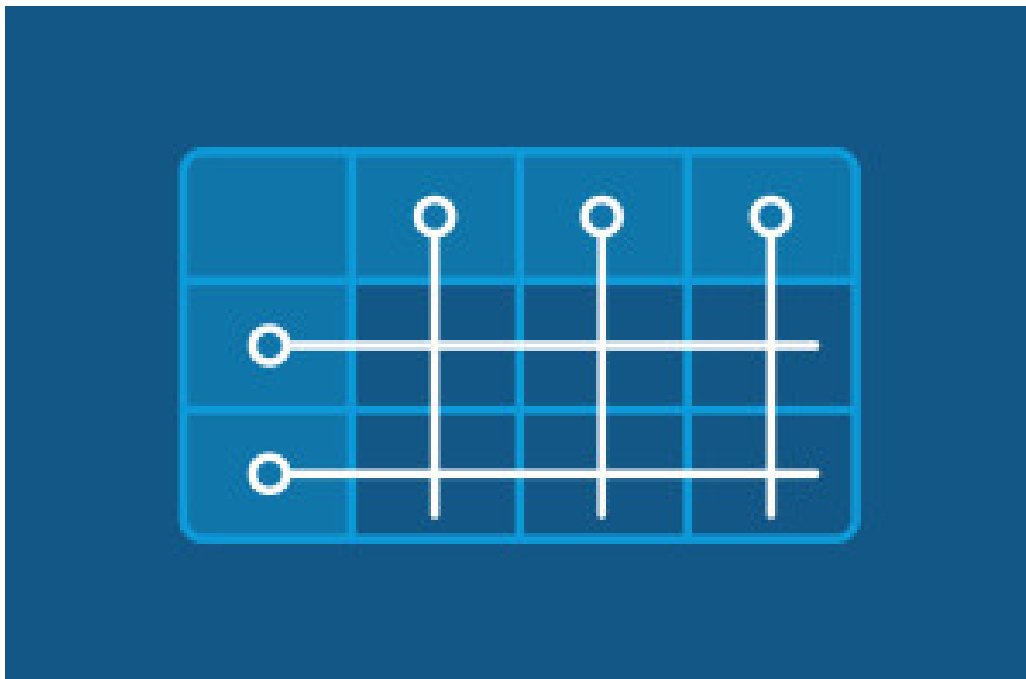
stian.lydersen@ntnu.no

Stian Lydersen er dr.ing. og professor i medisinsk statistikk ved Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – psykisk helse og barnevern (RKBU Midt-Norge) ved Institutt for psykisk helse, NTNU.

EIRIK SKOGVOLL

Eirik Skogvoll er overlege og professor i anestesi ved St. Olavs hospital og ved Institutt for sirkulasjon og bildediagnostikk, NTNU.

Krysstabell er et godt norsk ord for den engelske termen ***contingency table***.

Illustrasjon: Tidsskriftet

En *kategorisk variabel* er en variabel som bare kan anta et endelig antall verdier. Eksempler er behandlingsgruppe i en randomisert kontrollert studie, en sykdom som kan diagnostiseres som til stede eller ikke, og blodtype klassifisert som A, B, O eller AB.

Tabell 1 viser antall observasjoner for hver kombinasjon av de to kategoriske variablene røyker og lungekreft, fra en artikkel publisert av Doll og Hill i *British Medical Journal* i 1950 [\(1\)](#). Forfatterne innhentet data fra 709 sykehuspasienter som hadde diagnosen lungekreft, og av disse var 688 røykere. Det ble også innhentet data fra 709 sykehuspasienter som ikke hadde lungekreft, og 650 av disse var røykere. Datasettet som er vist i tabell 1, er nylig analysert i to artikler i *Tidsskriftet* [\(2, 3\)](#).

Tabell 1

Eksempel på en toveistabell som viser pasienter med lungekreft versus andre pasienter [\(1\)](#).

Eksposering	Lungekreft	Andre sykdommer	Sum
Røyker	688	650	1 338
Ikke-røyker	21	59	80
Sum	709	709	1 418

Tabell 1 viser en *toveistabell* ettersom det er to variabler: røyking og lungekreft. Dette er en 2×2 -tabell, da både radene og kolonnene kan ha to verdier. Dersom eksponering var klassifisert i tre grupper, for eksempel røyker, tidligere røyker og aldri røyker, ville vi fått en 3×2 -tabell. Og noen ganger er det aktuelt å analysere høyere ordens tabeller, for eksempel en *treveistabell* dersom tabell 1 ble splittet i menn og kvinner (en tredje variabel).

På engelsk kalles en slik tabell for *contingency table* eller *cross-tabulation* [\(4\)](#). En av betydningene til *contingent* er ifølge Merriam-Webster Dictionary 'avhengig av eller betinget av noe annet' («dependent on or conditioned by something else») [\(5\)](#). Muligens er dette forklaringen til at man tok i bruk *contingency table* på engelsk: Tabellen kan tenkes å vise fordelingen av den andre variabelen betinget av verdien av den første. Termen skal ha blitt brukt første gang i 1904 av den britiske statistikeren Karl Pearson (1857–1936) [\(6\)](#).

Krysstabell

Hva bør *contingency table* hete på norsk? Termen *kontingenstabell* er noe brukt, blant annet i lærebøker av Arnljot Høyland (1924–2002) [\(7\)](#) og Gunnar Løvås [\(8\)](#). Enkelte statistikklærebøker rettet mot medisinske fag bruker imidlertid *krysstabell* [\(9, 10\)](#), slik det også gjøres i spalten *Medisin og tall* i *Tidsskriftet* [\(2, 3\)](#). Søkestrengene «kontingenstabell» og «krysstabell» gir

henholdsvis 0 og 51 treff på tidsskriftet.no (16.9.2020), og 71 og 1 148 i Nasjonalbibliotekets digitale samling (16.9.2020). *Krysstabell* er altså klart mest brukt i praksis.

Godt norsk fagspråk bør være både presist og intuitivt, med betydning som ligger så tett opp til daglig bruk og forståelse som mulig. *Krysstabell* er mye brukt og godt innarbeidet. Termen *kontingens*, som inngår i *kontingenstabell*, har ingen relevant betydning på norsk i denne forbindelse. Vi mener at *krysstabell* er en god norsk term for denne typen tabeller, og at *kontingenstabell* bør unngås.

LITTERATUR

1. Doll R, Hill AB. Smoking and carcinoma of the lung; preliminary report. *BMJ* 1950; 2: 739–48. [PubMed][CrossRef]
2. Lydersen S, Fagerland MW, Laake P. Pearsons khikvadrattest. *Tidsskr Nor Legeforen* 2019; 139. doi: 10.4045/tidsskr.18.0125. [PubMed][CrossRef]
3. Lydersen S. Kasus–kontroll-studier. *Tidsskr Nor Legeforen* 2019; 139. doi: 10.4045/tidsskr.19.0575. [PubMed][CrossRef]
4. Fagerland M, Lydersen S, Laake P. Statistical analysis of contingency tables. Boca Raton, FL: Chapman and Hall/CRC Press, 2017.
5. Contingent. I: Merriam-Webster Dictionary. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/contingent> Lest 16.9.2020.
6. Contingency table. I: Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Contingency_table Lest 16.9.2020.
7. Høyland A. Sannsynlighetregning og statistisk metodelære. Del 2: statistisk metodelære. 2 utg. Trondheim: Tapir, 1977.
8. Løvås G. Statistikk for universiteter og høyskoler. Oslo: Universitetsforlaget, 2018.
9. Aalen O, Frigressi A, Moger TA et al. Statistiske metoder i medisin og helsefag. 2. utg. Oslo: Gyldendal akademisk, 2018.
10. Benestad HB, Laake P. Forskning: metode og planlegging. I: Laake P, Olsen BR, Benestad HB, red. Forskning i medisin og biofag. 2. utg. Oslo: Gyldendal akademisk, 2008: 115–46.

Publisert: 23. november 2020. *Tidsskr Nor Legeforen*. DOI: 10.4045/tidsskr.20.0740
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 26. mars 2026.